

Niet in armoede vallen: het zetje de goede kant op

Jane Kappers
Hans Kasper
Roel Pijzel
Jan van Rooy
Frank Ubachs
Teun Swinkels
Ingrid Weijnen

Maastricht, 12 december 2022

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	3
2. Samenvatting	5
3. Het verzachten van armoede in Maastricht	8
4. Onze unieke werkwijze om armoede te voorkomen	9
5. De drie gezinnen	11
5.1 <i>Gezin A</i>	11
5.2 <i>Gezin B</i>	12
5.3 <i>Gezin C</i>	13
6. Analyse en evaluatie	15

1. Inleiding

Het armoedeproject van Rotaryclub Maastricht (RCM) is in de loop van 2018 gestart. Toen zijn de eerste gedachten ontwikkeld om een project op te zetten dat er op gericht is armoede te voorkomen. Het project is ontstaan na een bezoek van burgemeester Penn - te Strake aan onze RCM in 2018. Op onze vraag wat onze club voor Maastricht zou kunnen betekenen, antwoordde zij dat dat het verminderen van armoede zou kunnen zijn. Die suggestie hebben wij opgepakt. Het projectplan dat we na verloop van tijd hebben geformuleerd (17 juni 2019) en waarin onze werkwijze uitgebreid wordt beschreven, is – op verzoek - bij een van de auteurs verkrijgbaar¹. Wij hebben de vraag naar het verminderen van armoede vertaald naar het ontwikkelen van een manier waarop we kunnen voorkomen dat mensen in een situatie van armoede komen te verkeren (dus een preventief beleid). We hebben er niet voor gekozen om de zoveelste instantie te worden die helpt om de nood van mensen die in armoede verkeren, te verzachten. Er zijn immers al heel veel instanties (ook in Maastricht) die dat doen. Onze werkwijze moest er toe leiden dat gezinnen uit de armoede komen en dat zij een nieuw perspectief krijgen op een betere toekomst.

We hebben ervoor gekozen een paar gezinnen in Maastricht te gaan helpen om te voorkomen dat zij in een situatie van verdere armoede terecht zouden komen. Voor wat betreft de definitie van armoede sluiten we aan bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP): mensen zijn “arm wanneer ze gedurende langere tijd niet de middelen hebben om te kunnen beschikken over de goederen en voorzieningen die in hun samenleving als minimaal noodzakelijk gelden.” (Hoff en Van Hulst, 2018)².

Daarnaast hebben wij een aantal andere criteria geformuleerd om te bepalen aan welke gezinnen we deze preventieve steun willen geven. Het gaat om gezinnen waarin een of meer jonge kinderen aanwezig zijn. Gezinnen die niet zwaar in de schulden zitten, maar het wel lastig hebben. Gezinnen waarbij onze ondersteuning ervoor kan zorgen dat ze niet echt in de problemen komen. En dus ook om te vermijden dat de kinderen zelf later ook weer in een schuldenpositie terecht zouden kunnen komen. De problemen kunnen van velerlei aard zijn: financieel, psychisch, sociaal, juridisch, etc. We hebben de namen en adressen van deze gezinnen gekregen via de leiding van De Gouwe of een huisarts. De gezinnen stemden er mee in dat hun namen aan ons werden doorgegeven voor dit project.

Cruciaal in onze benadering is een persoonlijke benadering van de gezinnen en de inzet van ons eigen netwerk als leden van de Rotaryclub Maastricht. We zullen de gezinnen door de jaren heen met steeds dezelfde begeleiders ondersteunen zodat een vertrouwensband is op te bouwen en er niet steeds wisselende hulpverleners bij de gezinnen over de vloer komen. Een tweetal leden van onze Rotaryclub (altijd een vrouw en een man) heeft zich telkens ontfermd over één gezin.

In ons project willen wij aantonen dat deze individueel gerichte en persoonlijke benadering van de gezinnen op basis van ons eigen uitgebreide netwerk haalbaar en effectief is en niet al te veel hoeft te kosten. De uitkomsten van ons project kan de gemeente gebruiken om na te gaan of dit een werkwijze is die ook toegepast kan worden in het gemeentelijk armoedebeleid.

We hebben uiteindelijk gekozen om drie gezinnen te helpen. Het belangrijkste probleem waarmee hun situatie bij de start van onze hulp in het kort is te typeren, was als volgt:

- Gezin A bestaat uit een vader met een slecht gebit, met (grote) schulden en zonder baan, en twee puber-kinderen, die graag een regulering van het gebit wilde;

¹ Het is verkrijgbaar bij Hans Kasper: jdp.kasper@gmail.com

² Dit is dus een iets andere definitie van armoede dan van Stimulanz die het criterium van 110% van het sociaal minimum inkomen hanteert.

- Gezin B bestaat uit een vader en moeder met twee inmiddels middelbare schoolkinderen dat in de schulden kwam door faillissement van het eigen bedrijf en waarvan de moeder hard werkte maar weinig verdiende;
- De alleenstaande gescheiden moeder met twee basisschool kinderen waarvan het jongetje gepest werd met zijn (Turkse) achternaam van zijn niet biologische vader (ex-echtgenoot), wat tot gedragsproblemen bij het kind leidde, vormen gezin C.

In het eerste kennismakingsgesprek is geluisterd naar wat betrokkene(n) te zeggen hadden over wat zij zagen als hun probleem. Dat is zojuist vermeld. Vervolgens is daarop doorgevraagd om te achterhalen of dit daadwerkelijk het probleem was of dat in wezen iets anders speelde dat (ook) opgelost moest worden of dat misschien nog wel een hogere prioriteit moest krijgen dan wat in eerste instantie als probleem genoemd werd. Tijdens de gesprekken met de gezinnen bleek dat er vaak ook iets anders of meerdere dingen speelden dan aanvankelijk naar voren kwam. Uiteindelijk zijn niet alleen de initiële problemen en vragen opgelost, maar nog andere zaken ook, zoals zal blijken uit de beschrijving van de drie casussen in de volgende hoofdstukken (zie pagina 10 tot en met 13). Ook is gebleken dat in de loop van de tijd nog wel eens nieuwe problemen ontstonden. De begeleiding van de drie gezinnen heeft plaatsgevonden in een periode najaar 2018 tot en met najaar 2022. Veruit de meeste activiteiten zijn verricht in de periode van het najaar van 2018 tot eind 2021; dus in drie jaar tijd.

Het kernteam van dit project bestaat uit Arthur Alma, Jane Kappers, Hans Kasper, Roel Pijzel, Jan van Rooij, Teun Swinkels en Ingrid Weijnen (Lia Bode was er aanvankelijk ook bij betrokken, maar heeft onze club verlaten i.v.m. verhuizing naar Rotterdam).

De financiën voor dit project zijn verstrekt door enkele leden van onze Rotaryclub, de Kanunnik Salden Stichting en onze Rotaryclub Maastricht zelf. Per jaar was in totaal voor elk gezin een budget van € 2.500,-- beschikbaar.

2. Samenvatting

Het project is geslaagd; onze doelstellingen zijn bereikt. De gezinnen zijn niet in een armoedesituatie terecht gekomen, hebben nu geen schulden en hebben weer perspectief voor de toekomst. De initiële problemen zijn opgelost:

- In gezin A is het slechte gebit van de man met de twee puberkinderen gratis gereguleerd door een van onze leden die tandarts is en de materiaalkosten voor een nieuw kunstgebit zijn uit het budget van dit project betaald. Tevens is in nauwe samenwerking met de bewindvoerder en Kredietbank Limburg de totale schuld van € 20.000 gesaneerd;
- Gezin B is schuldenvrij doordat een van de leden hen geleerd heeft met de eigen financiën om te gaan, geholpen heeft bij de schuldsanering en heeft kunnen bijdragen aan het vinden van ander en beter betalend werk voor de moeder mede dankzij de door ons betaalde beroepentest en opleiding;
- De achternaam van het jongetje in gezin C dat gepest werd met zijn achternaam, is veranderd in de achternaam van zijn moeder door de inzet van een van onze leden die jurist is en een ander lid dat psycholoog is.

Omdat gaandeweg ook nog andere problemen en vragen rezen, is nog meer gerealiseerd. Dit betreft specifieke onderwerpen per gezin. Dit bestaat onder meer uit:

- het regelen van toegang tot de Voedselbank van de Gouwe;
- het vergoeden van de aanschaf van een laptop en studiemateriaal voor kinderen;
- het informeren over mogelijkheden om via de stichting Leergeld in aanmerking te komen voor de vergoeding van lesmateriaal of sportkleding;
- het informeren over de mogelijkheden om van huurhuis in Maastricht te veranderen;
- financiële giften aan het eind van het jaar i.v.m. Sinterklaas en de feestdagen, de vakantieperiode, of om aan de gestegen inflatie tegemoet te komen (hoge prijzen voor energie en voedsel).
- het helpen bij de weg vinden in de GGZ voor de kinderen en voor moeder zelf
- hulp bij praktische zaken zoals het vervangen van een kapotte wasmachine waarvoor het gezin geen geld heeft en het vergoeden van de reparatiekosten van de auto
- advies over uitval op het werk, contact met bedrijfsarts en leidinggevende
- saneren van de schulden en (al dan niet samen met de bewindvoerder of Limburgse Kredietbank) goed financieel management van het huishouden te ontwikkelen
- het opbouwen van een (kleine) financiële buffer
- helpen bij het vinden van een (nieuwe) baan via ons netwerk van bedrijven en instellingen. Een van de ouders had een bepaalde mate van faalangst en via een beroepentest afgenomen door een professional uit ons netwerk, is duidelijk geworden wat zij wilde en kon. Mevrouw volgt nu een cursus in de zorg en heeft een nieuwe betaalde baan.

Daarnaast bleek het persoonlijk contact tussen het gezin en steeds dezelfde leden van onze club cruciaal te zijn. Allereerst was dit erop gericht om een vertrouwensband met de gezinnen op te bouwen en de reden van onze ondersteuning duidelijk te maken. En ook dat wij niet namens de overheid werkten, maar dat dit een privé-initiatief was waarin wij van ons eigen netwerk gebruik zouden maken. Daardoor zouden we sneller kunnen werken dan de (plaatselijke of nationale) overheid. Wij vernamen dat de gezinnen het heel erg prettig gevonden hebben dat er een persoonlijke vertrouwensband is ontstaan, en dat we onze afspraken altijd (en snel) zijn nagekomen. Men had het idee dat we ons echt voor hen inzetten.

In de evaluatie van onze ondersteuning van de drie gezinnen, geven de gezinnen een positief beeld van onze ondersteuning en samenwerking in de loop van het traject. Vriendelijkheid, meedenken, snel handelen, afspraken op tijd nakomen werden hierbij herhaaldelijk genoemd in tussentijdse evaluaties en zien we ook terug in de eindevaluatie. Ook komt echter naar voren dat men aan het begin eigenlijk niet precies wist wat men van ons kon verwachten. Bij twee gezinnen was het begin lastig om deze reden maar ook omdat er niet (meteen) een klik was tussen het gezin en onze leden, dan wel dat er schaamte bestond bij de gezinnen om over hun problematiek te praten. Door enerzijds snel een afspraak te maken voor de sanering van het gebit van de man (niet alleen het bovengebit dat hij noemde, maar ook het ondergebit) en anderzijds door het gezin van het faillissement een verlanglijstje van de hoogst noodzakelijke dingen voor de twee scholieren te laten opstellen en hen de garantie te geven dat zij snel – op onze kosten - een nieuwe koelkast of wasmachine zouden krijgen indien dat nodig was, kon minder stress en meer rust gecreëerd worden. De klik is ook verbeterd door de twee leden waar het niet mee klikte te vervangen door andere leden van onze club. Na verloop van tijd is een goede band opgebouwd.

De filosofie van Positieve Gezondheid is een uitgangspunt geweest om te kijken of de gezondheid van onze gezinnen in de loop van de tijd verbeterd is. Immers, het is bekend uit de eerder genoemde studie van het SCP dat armoede tot stress en slechtere gezondheid leidt. Door onze ondersteuning zou de gezondheid dus moeten verbeteren (is onze aanname). Een van de gezinnen heeft ons daarover geïnformeerd. In dat gezin is de totale gezondheid toegenomen. Meer in detail is de gezondheid met betrekking tot de lichaamsfuncties, de sociaal-maatschappelijke participatie en de zingeving verbeterd en met betrekking tot de kwaliteit van leven, de mentale functies en het dagelijks functioneren gelijk gebleven.

De financiën voor dit project zijn voornamelijk verstrekt door enkele leden van onze Rotaryclub, de Kanunnik Salden Stichting en onze Rotaryclub Maastricht zelf. Per jaar was voor elk huishouden een budget van € 2.500,- beschikbaar. Voor de gehele periode van drie jaar was dit dus voor drie gezinnen in totaal $3 \times 3 \times 2500 = € 22.500$. Hiervan is tot nu toe bijna € 17.000 besteed aan uiteenlopende uitgaven, hetgeen overeenkomt met bijna € 6.000 per gezin in drie jaar tijd. Naast deze financiële bijdragen zijn vrijwilligersuren aan het project besteed. Deze vallen in twee categorieën uiteen:

- a) de uren die leden van onze Rotaryclub Maastricht aan de gezinnen hebben besteed; en
- b) de uren die professionals die wij hebben ingeschakeld, aan het desbetreffende gezin hebben besteed.

Deze twee categorieën vrijwilligersuren kunnen tegen een bepaald uurtarief worden gewaardeerd en toegevoegd worden aan de totale kosten per gezin. Van de eerste categorie vrijwilligersuren hebben wij een schatting kunnen maken; van de tweede categorie niet. Een ruwe schatting van het aantal vrijwilligersuren dat leden van onze Rotaryclub aan de ondersteuning van de gezinnen hebben besteed, is ongeveer 50 uur per gezin in een jaar en dus 150 uur in de periode van drie jaar per gezin. Bij een (fictief) uurtarief van € 100 zou deze investering in persoonlijke begeleiding per gezin door twee personen dus ongeveer € 15.000 in totaal bedragen. De waarde van de vrijwilligersuren die de ingeschakelde professionals aan de gezinnen hebben besteed, kunnen wij niet bepalen omdat het aantal bestede uren niet bekend is.

In grote lijnen leiden deze kwantitatieve gegevens er dus toe dat de door ons gecreëerde waarde van dit maatschappelijk project via de gedane investering per gezin minimaal ongeveer € 21.000 bedraagt. Dit is opgebouwd uit:

- € 6.000 directe uitgaven
- € 15.000 kosten van persoonlijke begeleiding van het gezin door onze Rotaryclub

Maar dit is nog exclusief de waarde van de activiteiten die verricht zijn door de ingeschakelde professionals. Door al deze investeringen in een periode van drie jaar zijn de drie gezinnen niet in een armoedesituatie terecht gekomen, hebben zij geen schulden meer, zijn andere problemen ook opgelost en hebben zij weer perspectief voor de toekomst.

3. Het verzachten van armoede in Maastricht

Er gebeurt al heel veel in Maastricht om armoede te verzachten bij huishoudens die zich in een armoedesituatie bevinden. De gemeente kent diverse wettelijke regelingen die zij hierbij moet uitvoeren, zoals de WMO. Het voert te ver om die hier allemaal te bespreken. Wel is het van belang om te constateren dat bij die overheidsregelingen specifieke criteria gelden om er aan te kunnen deelnemen en dat een (bureaucratische) procedure gevolgd moet worden bij de aanvragen en bij de hulp aan het specifieke huishouden. De gemeente Maastricht heeft in 2017 een budget van ruim 8 miljoen euro terwijl de feitelijke uitgaven op dit beleidsterrein in dat jaar ruim 10 miljoen euro hebben bedragen. Middelen uit de WMO en andere regelingen worden hierbij gebruikt.

Aangezien in veel “armoede-huishoudens” sprake is van werkloosheid of van arbeidshandicaps, wordt ook van gelden uit landelijke regelingen voor werkloosheidsuitkeringen of uitkeringen vanwege arbeidsongeschiktheid gebruik gemaakt om deze huishoudens van een bepaald inkomen te voorzien. Vanwege de slechte(re) fysieke, mentale en sociale gezondheid in deze huishoudens worden ook veel kosten gemaakt die door zorgverzekeraars vergoed moeten worden en waar deze huishoudens ook een eigen bijdrage voor moeten leveren. Acties die er op gericht zijn om armoede te verminderen c.q. te voorkomen kunnen er dus ook voor zorgen dat al deze soorten uitgaven verminderen. Dat zou in vele opzichten dus een grote maatschappelijke winst zijn.

Het is ons op dit moment niet bekend hoe groot de bedragen zijn die de gemeente, nationale overheid, ziektekostenverzekeraars en alle particuliere organisaties in Maastricht besteden aan armoedeverzachting evenals aan de inkomensoverdrachten/uitkeringen en zorgkosten (noch de tijd die zij daaraan besteden). Duidelijk is dat het in de vele miljoenen zal lopen. Wel is bekend dat de uitgaven in het sociale domein groot zijn en jaarlijks toenemen.

Naast dit algemene beleid zijn er specifieke projecten waarin gemeente en private instanties samen werken om aan de armoede bij speciale doelgroepen tegemoet te komen. Het project Droommoeders dat medegefinancierd wordt door de Elisabeth Strouven stichting richt zich bijvoorbeeld op arme, jonge moeders (jonger dan 27 jaar) met kinderen.

Daarnaast zijn er een 40-tal private initiatieven in Maastricht die al korter of langer zich bezighouden met het verzachten van de armoede. De laatste jaren zijn verschillende nieuwe initiatieven ontwikkeld waarbij ook nieuwe technologieën en nieuwe media zijn ingezet, zoals:

- Voorlichting via www.pasopjegeld.nl, schuldenkaart, inkomenskaart, oppluskaart, Geldkrant, Theatervoorstelling “Sjöld”, www.samenvoorallekinderen voor kindpakket, KBL aangesloten bij 2 sociale teams
- Speakingminds: jongeren denken mee over armoedebelief
- No credit game over: Schooljaar 2017-2018: 1630 leerlingen op voortgezet en middelbaar onderwijs bereikt, 78 spelsessies
- Moneyways: 9 klassen, 200 leerlingen van ROC lessen gevolgd
- Studenten huiswerk en coaching: in schooljaar 2017-2018 zijn via Stichting Lyvia en Match 25 kinderen bereikt
- In samenwerking met onderwijs en jeugd: versterking zorgstructuur onderwijs
- Samenwerking met de Stichting Elisabeth Strouven: projecten Droommoeders, doorontwikkeling Wiekenschool, Quiet community

De afgelopen jaren is gewerkt aan het ontwikkelen van bijvoorbeeld een Armoede app, pilot Buddy app, pilot Jongerenperspectieffonds Maastricht, pilot Vindplaats schulden.

4. Onze unieke werkwijze om armoede te voorkomen

In Maastricht leven veel huishoudens (volwassenen en kinderen) in armoede. Volgens Stimulanz gaat het in 2018 om bijna 8.100 Maastrichtse huishoudens waar het inkomen hooguit 110% van het sociaal minimum bedraagt (dit is bijna 12% van alle huishoudens in Maastricht). Bijna 6.800 van deze 8.100 huishoudens hebben een uitkering. In deze 8.100 huishoudens leven bijna 2.100 kinderen (dit is bijna 13% van alle kinderen in Maastricht).

Armoede kan voortkomen uit heel verschillende oorzaken. Arme huishoudens zijn ook vaak gezinnen met allerlei andere problemen. Twee belangrijke kenmerken van armoede zijn een laag inkomen en het aanwezig zijn van schulden (meer uitgeven dan er binnen komt). In 2022 komt herhaaldelijk naar voren dat armoede ook steeds vaker voorkomt bij werkenden: de inkomsten zijn dan onvoldoende om in het levensonderhoud te kunnen voorzien vanwege de gestegen prijzen van goederen, diensten en met name energie. Naast de financiële problemen spelen fysieke en psychische gezondheidsproblemen een belangrijke rol aangezien een armoedesituatie ook vaak met stress gepaard gaat. Dat leidt ertoe dat men de toekomst niet kan overzien en vooral (niet altijd even verstandige) korte termijn beslissingen neemt. De problemen van de ouders hebben hun effect op de toekomst van hun kinderen, bijvoorbeeld hun ontwikkeling, schoolprestaties en sociale participatie³.

Er zijn veel publieke en particuliere organisaties in Maastricht die huishoudens in een armoedesituatie helpen. Zij richten zich veelal op het verzachten van armoede en de gevolgen van armoede via inkomensondersteunende maatregelen evenals het bieden van materiële voorzieningen. In het vorige hoofdstuk hebben wij dit toegelicht. Dit “armoede-verzachtende werk” is belangrijk, maar lost de armoedeproblematiek niet op, of pakt de oorzaken (nog) niet bij de wortel aan. Immers, veel gezinnen (en zelfs generaties) blijven lang in een armoedesituatie en ontsnappen er niet aan. En dat terwijl er wel veel geld en aandacht aan hen besteed wordt. Het bedrag dat de Maastrichtse overheid besteedt aan het verminderen of oplossen van de armoedeproblematiek (ruim 10 miljoen euro), groeit eerder dan dat het krimpt. Daarnaast ontvangen arme huishoudens vaak ook uitkeringen van de nationale overheid in termen van huursubsidie, werkloosheidsuitkering, bijstand, etc. Kortom, veel gezinnen met armoede maken gebruik van allerlei uitkeringen. Armoede doet zich ook vaak voor in probleemgezinnen waar meerdere hulpverleners verschillende problematieken moeten helpen oplossen⁴.

Aangezien armoede een hardnekkig en veelkoppig monster is dat ook nog vaak van de ene generatie op de andere generatie wordt overgedragen, is het belangrijk om te focussen op de vraag of en zo ja op welke wijze het mogelijk is dat voorkomen kan worden dat mensen in een situatie van armoede terecht komen.

Deze preventieve benadering is een fundamenteel andere benadering dan de gebruikelijke “armoede verzachtende benadering”. Met deze andere, preventieve benadering worden twee doeleinden gediend. Enerzijds wordt potentieel arme huishoudens veel leed bespaard en anderzijds hoeven

³ Een meer gedetailleerd overzicht van de vele factoren (sociale, psychologische, medische, economische, etc.) die van invloed zijn op het ontstaan van armoede dan wel op het blijven leven in een situatie van armoede, staat in ons projectplan.

⁴ Dit blijkt heel nadrukkelijk uit het rapport over het project Blauwe Zorg in vier Maastrichtse wijken. Soms komen er zoveel hulpverleners bij één huishouden over de vloer die niet van elkaars werk en adviezen op de hoogte zijn dat de adviezen tegenstrijdig zijn en dat de huishoudens veel tijd moeten besteden aan het ontvangen van de hulpverleners.

publieke en private organisaties minder tijd, energie en geld te steken in het oplossen of verzachten van de (bestaande of komende) armoedeproblematiek in huishoudens.

Rotaryclub Maastricht heeft met dit project ingezet op het voorkomen van armoede in Maastricht. Wij willen dynamiek in huishoudens brengen waardoor zij zelf (met hulp van ons) weer perspectief krijgen voor de toekomst en niet bij de pakken (blijven) neer zitten. Via een preventief beleid pakken wij de oorzaken van armoede op een innovatieve en integrale manier aan. Het unieke van onze benadering is dat wij onze netwerken hiertoe ter beschikking hebben. In die netwerken bevindt zich in principe kennis en ervaring op alle disciplines die relevant zijn bij de armoedeproblematiek. Daarmee kunnen wij enerzijds mensen die in een armoede situatie dreigen te komen, snel identificeren (zonder van de onnodige gevolgen van de huidige privacy-wetgeving last te hebben). Anderzijds kunnen wij als leden van onze Rotaryclub hen met onze eigen kennis en ervaring snel en professioneel begeleiden om uit hun armoedesituatie te komen dan wel ons netwerk gebruiken om hierbij behulpzaam te zijn. Via dit informele netwerk kunnen wij snel handelen. Daarbij kunnen wij zelf een aantal huishoudens selecteren dan wel huishoudens helpen die “in een traject met de gemeente zitten” (zoals bijvoorbeeld de Droommoeders waar ook de Stichting Elisabeth Strouven bij betrokken is). In dit laatste geval gaat het vooral om “processen sneller te laten lopen dan wanneer alles via de officiële weg van de bureaucratie” zou moeten gaan dan wel om te voorkomen dat mensen die net niet (meer) aan alle officiële voorwaarden voldoen, buiten de boot vallen. Dan is onze bijdrage aanvullend om zaken sneller te laten verlopen. Een praktische en pragmatische invalshoek staat ons ook voor ogen; dus niet ellenlange gesprekken waarin niet gehandeld wordt. Belangrijk is dat we ons richten op het verbeteren van de executieve functies van mensen in armoede waardoor mensen weer meer in staat zijn zelf de regie te voeren over hun eigen leven. In dat verband sluit onze opzet aan bij de gedachtegang van het nieuwe begrip Positieve Gezondheid. Cruciale termen in onze Rotary aanpak zijn dus:

Snel
Netwerk
Professioneel
Informeel
Pragmatisch
Praktisch
Zelf huishoudens kiezen
Aanvullend op andere instanties (i.v.m. snel handelen)

De Rotaryclub Maastricht houdt zich niet bezig met ‘zware gevallen’ die al jaren ondersteund worden, grote schulden hebben en niet uit de armoedesituatie (willen/kunnen) komen waardoor de armoedesituatie zich voortzet van generatie op generatie. Daar zijn de overheidsinstanties voor. Wij richten ons op huishoudens met een (grote) kans op succes om uit de armoedesituatie te ontsnappen waardoor de levenslust en het geluk van ouders en kinderen vergroot wordt.

Onze activiteiten zijn succesvol wanneer na verloop van tijd blijkt dat het desbetreffende huishouden minder schulden heeft en (het gevoel van) armoede verminderd is, waardoor men weer perspectief heeft. Dit zijn ook grootheden die gemakkelijk te monitoren zijn.

5. De drie gezinnen

Zoals gezegd, ons project betrof de ondersteuning van een drietal gezinnen. Een ondersteuning die er op gericht was ervoor te zorgen dat zij niet c.q. niet verder in een situatie van armoede terecht zouden komen. Dit zijn de korte typeringen van de drie gezinnen en wat er initieel bij hen speelde als probleem:

- Gezin A betreft een gescheiden vader met een slecht gebit, met schulden en zonder baan, en twee middelbare school kinderen, die graag een regulering van zijn bovengebity wil;
- Gezin B bestaat uit een vader en moeder met twee inmiddels middelbare schoolkinderen. Het gezin kwam in de schulden door faillissement van het eigen bedrijf; de moeder werkte hard maar weinig verdiende. Men wilde op eigen kracht uit de problemen komen, maar dat lukte niet;
- Gezin C bestaat uit een alleenstaande gescheiden moeder met twee basisschool kinderen waarvan het jongetje gepest werd met zijn (Turkse) achternaam van zijn niet-biologische vader, ex-echtgenoot van moeder.

Hun situatie en wat wij gedaan hebben voor hen wordt in de navolgende paragrafen nader beschreven.

5.1 Gezin A

Contactpersoon was Roel

In gesprekken met de man met het slechte gebit bleek dat hij niet meer durfde te (glim)lachen en aarzelde hij om met anderen te communiceren uit vrees dat men dan zag dat hij zo'n slecht gebit had. Hij had geen geld om zijn gebit te laten verzorgen. Zijn voorstel was om met name voor het bovengebity een kunstgebit te krijgen. De tandarts uit onze Rotaryclub heeft het gebit bekeken en besloten dat het uiteindelijk het beste was om zowel voor het boven- als ondergebity een kunstgebit te laten maken. Hij heeft de aanwezige tanden en kiezen getrokken en een tandtechnicus uit zijn eigen netwerk bereid gevonden een boven- en onder gebity te maken. Daarbij zijn alleen de materiaalkosten van € 750,-- in rekening gebracht en uit ons budget betaald.

Doordat deze man niet durfde om te communiceren, was hij in een situatie van werkloosheid en uitkering terecht gekomen en had een schuld van € 20.000. Zijn zelfvertrouwen om te praten was verloren gegaan. Door het nieuwe gebity is het zelfvertrouwen weer toegenomen en heeft hij werk gevonden. Dit zijn een aantal tijdelijke banen geweest, maar uiteindelijk heeft hij een vaste baan gekregen en heeft ook weer vaste woonruimte. In onze gesprekken met hem hebben wij hem gemotiveerd om weer aan de slag te gaan, werk te zoeken en hem een aantal mogelijke banen genoemd.

Het bleek dat hij moeilijk op een goede manier met geld om kon gaan. Zijn schulden bedroegen aanvankelijk € 20.000. We hebben hem – samen met de bewindvoerder - geleerd hoe met geld om te gaan en er voor te zorgen dat de uitgaven niet groter zouden zijn dan de inkomsten. En dat sparen belangrijk is (voor noodgevallen en als een appeltje voor de dorst). Hij heeft nu een goed zicht op zijn inkomsten en uitgaven en heeft geleerd 'de tering naar de nering te zetten'. Hij heeft inmiddels geen schuld meer, maar wel wat spaargeld.

Zijn kinderen waren veelal in het weekend bij hem. Hij had echter amper geld om goed voor de dag te komen. Na een mislukt huwelijk, heeft de man nu weer een relatie.

Onze uitgaven voor hem en onze financiële bijdrage aan hem, bedragen in totaal ongeveer 9.000 euro.

Hoe vond de man/het gezin onze benadering in de evaluatie?

De man vindt onze aanpak en begeleiding fantastisch en is daarvoor enorm dankbaar. Met name het nieuwe kunstgebit was een voltreffer en heeft zijn leven compleet veranderd. Van een schuwe, verlegen man, die zijn mond (letterlijk) niet of nauwelijks open deed, nauwelijks sprak en totaal niet lachte, is hij opgebloeid tot een prettige persoon die weer lacht. Mede door dit nieuwe gebit kreeg hij (na 2 jaar gezworven te hebben) weer zin in het leven. Door samen intensieve gesprekken te voeren met zijn bewindvoerder, is deze laatste er in geslaagd dat de Kredietbank Limburg zijn schulden heeft gesaneerd. In de afgelopen drie jaar heeft hij gebruik kunnen maken van de diensten van de Gouwe. Door ons relatienetwerk (uitzendbureaus) heeft hij nu weer een baan met uitzicht op een vaste betrekking. En last but not least: hij heeft nu weer een (nieuwe) relatie, waardoor hij samen met een baan en schuldenvrij een nieuwe, voorspoedige toekomst tegemoet gaat.

5.2 Gezin B

Contactpersonen waren Roel en Jane

Dit gezin van vader, moeder en twee kinderen, waarvan één in het middelbaar en één in het basisonderwijs, is in financiële problemen gekomen na het faillissement van het eigen bedrijf van de vader. Er bestond een schuld van ongeveer € 7.000 toen wij met hen in contact kwamen.

Toen bekend was wat het totale schuldbedrag was, is met hen doorgesproken op welke wijze dat afgelost kon worden. Voordat wij in beeld kwamen, was het echtpaar reeds zeer actief om de schuld af te lossen en leefde al langere tijd onder het armoede-niveau. De beide ouders vonden het vreselijk dat met name de kinderen hier erg onder moesten lijden; ze schaamden zich in feite en hadden angst om iets aan hulp te vragen, en wilden het allemaal zelf oplossen. Wij hebben ervoor gezorgd dat zij drie jaar lang gebruik hebben kunnen maken van de diensten van De Gouwe en hun in contact gebracht met de Stichting Leergeld. Daarnaast hebben wij geregeld dat de kinderen een goede laptop kregen, zijn er judopakken en een 2^e hands fiets aangeschaft en hebben wij extra geld ter beschikking gesteld om de schulden versneld af te lossen.

Voor de kinderen hebben wij kunnen regelen dat er een dyslexie-onderzoek is uitgevoerd, huiswerkbegeleiding is verkregen en de kinderen hebben leren te leren. De man heeft een vaste baan en heeft voor zijn werk een auto nodig. Hun auto ging kapot, maar er was geen geld voor de reparatie van maar liefst € 1.500, waardoor hij dreigde zijn baan te verliezen. Dit bedrag hebben wij betaald waardoor hij zijn baan heeft behouden. Na een door ons betaalde beroepentest heeft de vrouw gekozen voor een baan in de zorg. Wij hebben e daarvoor benodigde opleiding (gedeeltelijk) betaald. Zij behaalt daar uitstekende resultaten en heeft nu een vaste baan, waardoor het gezin nu zelfs een financiële buffer heeft kunnen opbouwen!

Hoe vond het gezin onze benadering in de evaluatie?

Het gezin is heel positief over de geboden hulp en is zeer dankbaar. Zij waren al jaren bezig om alles zelf op te lossen, maar de problemen waren te groot, waardoor het gezin al jaren onder de armoedegrens leefde, hetgeen zeer veel stress veroorzaakte.

Door onze hulp op velerlei fronten hebben wij dit gezin een ECHT nieuw perspectief op een betere toekomst kunnen bieden.

5.3 Gezin C

Contactpersonen waren Ingrid en Hans

Deze alleenstaande moeder heeft twee kinderen: de oudste is een jongen en de jongste is een meisje. Beide kinderen zitten op de basisschool. De moeder kan goed met geld omgaan; ze hebben geen schulden, maar ook niet veel ruimte om iets extra's te doen. Vooral de moeder cijfert zich nog wel eens weg om de kinderen maar niet te kort te doen. Na verloop van tijd hebben we met haar vooral ook gesproken over: "je doet alles voor je kinderen en cijfert je zelf weg, maar wat doe je voor jezelf; koop je wel eens iets waar je zelf echt blij van wordt?" De moeder is gescheiden van haar Turkse man die haar ernstig heeft mishandeld en waar ze – gelukkig – nu geen enkel contact meer mee heeft, maar waar ze nog wel traumatische herinneringen aan heeft.

In het eerste gesprek kwam duidelijk naar voren dat de jongen op school gepest werd met zijn Turkse achternaam. Hij wilde daar graag vanaf, temeer ook omdat zijn zusje wel moeders achternaam heeft. Het veranderen van achternaam is mogelijk, maar is een kostbare langdurige zaak waarbij ook in psychosociale zin moet worden vastgesteld of de jongen daadwerkelijk last heeft van deze achternaam. Een van onze leden is jurist en via het kantoor waar hij werkt, is de juridische procedure in werking gesteld (de legeskosten van bijna € 900 zijn door ons betaald); de uren van het kantoor zijn niet in rekening gebracht. Daarnaast moest een psychiater vaststellen of er een noodzaak was tot het veranderen van de achternaam van de jongen. De psychiater die dit om niet gedaan heeft, is onderdeel van het netwerk van een van onze Rotaryleden (de psycholoog). Na een periode van bijna twee jaar is uiteindelijk de beslissing gevallen dat de jongen de Nederlandse achternaam van zijn moeder mocht aannemen.

In het begin van onze contacten had de moeder geen werk, na verloop van tijd wel: parttime in de zorg. Zij krijgt toeslagen voor huur, zorg en kinderopvang. Op het moment dat ze meer uren kon gaan werken, werd een deel van de kinderopvangtoeslag ingehouden waardoor ze netto amper iets meer geld overhield.

De moeder van deze moeder werd ernstig ziek en kon als enige op haar dochter terugvallen, die er zo ook nog een mantelzorg taak bij kreeg. .

Na verloop van tijd is zij door al deze problemen in een burn-out situatie terecht gekomen en zelf in de psychische problemen geraakt: een EMDR therapie was nodig i.v.m. de diagnose van PTSS. De basisziektekostenverzekering vergoedde niet de gehele behandeling van 10 sessies à € 85. Wij hebben daar 10* € 40 = € 400 betaald. Nu zijn deze problemen gelukkig weer voorbij.

In de loop van de tijd hebben zich nog een groot aantal andere vragen en problemen voorgedaan. De jongen was soms erg onrustig en moeilijk handelbaar. Sommige leerkrachten op de basisschool konden wel met hem overweg, anderen niet. En dat had dan weer zijn weerslag op de situatie thuis. Wij hebben hem (en zijn moeder) kunnen verwijzen naar Jeugdzorg en Jouz, specialistische zorg voor jeugd en gezin. In eerste instantie werd gedacht dat hij last van ADHD had, wat ook bevestigd werd; later bleek dat er toch ook nog ernstiger epileptische problemen waren, waarschijnlijk als gevolg van zuurstoftekort bij de geboorte. De epileptische aanvallen hebben een enorme negatieve werking gehad op de gemoedstoestand van het jongere zusje.

Voor de jongen en zijn zwemles hebben we hen kunnen verwijzen naar de stichting Leergeld. De jongen heeft inmiddels ook nog twee keer een coronabesmetting gehad. De moeder heeft zelf ook nog een ingrijpende operatie moeten ondergaan.

De moeder en het gezin hebben we kunnen verwijzen naar de Voedselbank van de Gouwe waarvan zij volop gebruik kunnen maken.

De moeder is enig kind en haar ouders wonen ook in Maastricht. De band met de ouders is heel hecht. De moeder mag vaak van de auto van de ouders gebruik maken. De ouders moeten rondkomen van een beperkt inkomen. Gezamenlijk gaan zij een aantal keer per jaar naar de Efteling. Dat is hun enige vakantie-activiteit eigenlijk. Wij hebben een financiële bijdrage geleverd aan de kosten van het Efteling abonnement van € 50,- per maand; voor een jaar dus € 600,-.

De gezondheid van de ouders is nog steeds niet al te best, en dit is een grote zorg voor de moeder. Zij zou graag dicht bij hen willen wonen, en zou derhalve moeten verhuizen van Maastricht-west naar Maastricht-oost. Een andere reden hiervoor is dat zij nieuwe burens gekregen hebben die heel luidruchtig zijn (ook 's nachts). Wij hebben de moeder op de hoogte gebracht van de procedure die gevolgd moet worden om via de woningcorporaties in Maastricht te verhuizen. De kinderen zouden dan ook van school moeten veranderen, maar dat zou vooral voor het jongetje goed kunnen uitpakken (omdat hij dan niet meer gepest zou kunnen worden).

Hoe vond het gezin onze benadering in de evaluatie?

In een evaluatiegesprek vertelde de moeder heel nadrukkelijk dat ze erg tevreden was over onze ondersteuning. En dat ze heel snel het gevoel van vertrouwen in ons had gehad. Ze voelde zich weer gelukkiger worden. Belangrijk vond ze vooral dat we ons aan de afspraken hielden en snel reageerden. Dat was wel een heel groot verschil met alle hulpverleners van de gemeente die ze in de loop van de tijd had meegemaakt (die kwamen vaak afspraken niet na, of zeiden in een gesprek dat ze er niet aan toe gekomen waren om te doen wat ze afgesproken hadden).

6. Analyse en evaluatie

Zoals eerder aangegeven kent onze aanpak een preventief karakter: hoe is te vermijden dat mensen in een armoedesituatie terecht komen? Wij hebben aangegeven dat onze aanpak door de volgende criteria wordt gekenmerkt:

Snel
Netwerk
Professioneel
Informeel
Pragmatisch
Praktisch
Zelf huishoudens kiezen
Aanvullend op andere instanties (i.v.m. snel handelen).

De beschrijvingen van de drie gezinnen, hun problematiek en de gerealiseerde oplossingen geven aan dat:

- Wij snel vragen van de gezinnen hebben opgepakt
- Sommige vragen konden snel beantwoord worden, bij andere vragen duurde dat langer, zeker als we ook van andere instanties afhankelijk waren
- Het netwerk van onze leden volop is ingezet. Dit varieerde van de tandarts en de hem bekende tandtechnicus die de kunstgebitten gemaakt heeft tot de uitzendbureaus en andere werkgevers waar mensen een baan vonden, de bekende psychiater die vaststelde of het echt noodzakelijk was dat de achternaam van de jongen veranderd moest worden
- De professionaliteit nadrukkelijk aanwezig was, bijvoorbeeld voor wat betreft de eigen kennis en ervaring van onze contactpersonen bij de drie gezinnen (zowel inhoudelijk als de manier waarop de gesprekken gevoerd werden).
 - Roel is ondernemer, weet veel van financieel management en heeft een breed netwerk in ondernemingsland
 - Jane heeft een achtergrond in het onderwijs en is betrokken bij onder meer de Stichting Leergeld
 - Ingrid is psycholoog en heeft een uitgebreid netwerk in de psychosociale zorg en medische wereld (o.a. Positieve Gezondheid)
 - Hans is bedrijfseconoom met veel ervaring in het (onderzoeken van het) gedrag van consumenten en kent veel van de wetenschappelijke literatuur over armoede
- Hoewel de gesprekken met de gezinnen altijd een heel serieus karakter hadden, zij ook informeel van aard waren. Er was geen sprake van gezagsverhoudingen; de gesprekken verliepen op een vriendelijke en gemoedelijke manier
- Het pragmatisme vooral tot uiting kwam in de manier waarop steeds gedacht werd: wat is het slimste om de te bereiken doelen te realiseren? Wat is haalbaar voor het gezin op dit moment (zeker als er nog een heleboel andere vragen)
- Onze aanpak erop was gericht om de problematiek en dus ook de oplossingen in zo praktisch mogelijke bewoordingen te omschrijven.
- De gezinnen zelf aangaven wat haalbaar was in een bepaalde periode om te veranderen in hun eigen gedrag.

Er hebben zich geen situaties voor gedaan waarin wij daadwerkelijk een ander initiatief dat wordt uitgewerkt in Maastricht, hebben kunnen of moeten helpen realiseren. In het project Droommoeders zou zich een dergelijke situatie hebben kunnen voordoen, maar daar kwamen wij echter pas te laat achter.

De financiële bijdragen die gedaan zijn via de (leden van de) Rotaryclub Maastricht gedaan hebben in de drie jaarperiode van 1 juli 2019 tot en met 30 juni 2022 bedragen in totaal € 16.619,05 voor de drie gezinnen. Er was een budget beschikbaar van € 2.500 per gezin per jaar; dus in totaal voor drie jaar € 22.500.

Naast deze financiële bijdragen zijn vrijwilligersuren aan het project besteed. Deze vallen in twee categorieën uiteen:

- a) de uren die leden van onze Rotaryclub Maastricht aan de gezinnen hebben besteed; en
- b) de uren die de professionals die wij hebben ingeschakeld, aan het desbetreffende gezin hebben besteed.

Deze twee categorieën vrijwilligersuren kunnen tegen een bepaald uurtarief worden gewaardeerd en toegevoegd worden aan de totale kosten per gezin. Van de eerste categorie vrijwilligersuren hebben wij een schatting kunnen maken; van de tweede categorie niet.

Een ruwe schatting van het aantal vrijwilligersuren dat leden van onze Rotaryclub aan de ondersteuning van de gezinnen hebben besteed, is gebaseerd op een gemiddelde van één overleg van twee uur door twee leden eens per twee maanden met een gezin: dus $2*2*6 = 24$ uur per jaar. Daarnaast hebben de leden nog een vergelijkbaar aantal uren besteed aan het voorbereiden van activiteiten voor elk gezin per jaar en overleg met elkaar over de opgedane ervaringen en ontstane vragen. Geschat wordt dus dat onze leden ongeveer 50 vrijwilligersuren per gezin hebben geïnvesteerd in een jaar en dus 150 uur in de periode van drie jaar per gezin. Bij een (fictief) uurtarief van € 100 zou deze investering in persoonlijke begeleiding per gezin door twee personen dus ongeveer € 15.000 per jaar bedragen.

De waarde van de vrijwilligersuren die de ingeschakelde professionals aan de gezinnen hebben besteed, kunnen wij niet bepalen omdat het aantal bestede uren niet bekend is.

Met deze kwantitatieve gegevens lijkt het er dus op dat de gezinnen die zeer uiteenlopende problematieken kenden, gemiddeld voor een bedrag van bijna € 6.000 per gezin geholpen zijn om niet over het randje te gaan en in een situatie van armoede te vallen. Het heeft 150 vrijwilligersuren (van de leden van onze Rotaryclub Maastricht) aan begeleidingstijd gevraagd per gezin. Wanneer we deze uren omrekenen met een uurtarief van € 100 komt dit overeen met een bedrag van € 15.000 per gezin. De waarde van de vrijwilligersuren die de professionals die wij op sommige momenten voor specifieke vragen hebben ingeschakeld, is niet te berekenen omdat wij het aantal uren dat zij er aan besteed hebben, niet kennen. Met andere woorden, met een investering in drie jaar van ongeveer minimaal € 21.000 per gezin (directe uitgaven en waarde van de vrijwilligersuren van de Rotaryleden) hebben we kunnen voorkomen dat deze drie gezinnen die overigens niet in de meest ernstige financiële problemen zaten maar ook aanzienlijke andere problemen hadden, niet in een armoedesituatie zijn terecht gekomen.

Aangezien alle Rotaryleden en benaderde externe professionals pro deo aan dit Armoedeproject hebben meegewerkt, bedragen de echte "out of pocket" kosten slechts € 16.619,05 voor deze drie gezinnen in drie jaar tijd. Met onze persoonlijke en gezinsgerichte benadering waarin wij volop gebruik hebben gemaakt van ons netwerk hebben wij kunnen voorkomen dat drie gezinnen (verder) in een situatie van armoede zijn terecht gekomen; we hebben zelfs kunnen realiseren dat zij uit een armoedesituatie (met enige schulden) hebben kunnen komen en hebben hen weer een perspectief voor een goede toekomst kunnen bieden.